

HOLLANDIA

cultuurhistorisch

onderzoek & archeologie

Heemskerk Slotheerenbuurt fase 2.
Een inventariserend veldonderzoek
door middel van verkennende
boringen (IVO-O).

HOLLANDIA reeks 590

COLOFON

Hollandia reeks nr.	590
Titel:	Heemskerk Slotheerenbuurt Fase 2. Een inventariserend veldonderzoek door middel van verkennende boringen (IVO-O)
Toponiem:	Heemskerk Slotheerenbuurt Fase 2
Gemeente:	Heemskerk
Onderzoeksmeldingsnummer Archis:	4007607100
Hoekcoördinaten:	107.314/ 502.445 (N) 107.328/ 502.408 (O) 107.069/ 502.178 (Z) 107.024/ 502.225 (W)
Auteur:	Dhr drs J.J. Brattinga - Hollandia archeologen
Uitvoering:	Dhr drs J.J. Brattinga - Hollandia archeologen Dhr drs N. Tuinman - Hollandia archeologen
In opdracht van:	WOONopMAAT Jan Ligthartstraat 5 1965 BE Heemskerk
Contactpersoon opdrachtgever:	Dhr P. van Raamsdonk
Wetenschappelijke leiding:	Dhr drs P.M. Floore
Illustraties:	J.J. Brattinga, tenzij anders vermeld
Definitieve versie:	juni 2017
Oplage:	6
ISSN:	1572-3151

© **HOLLANDIA** archeologen, Zaandijk 2017

HOLLANDIA archeologen

Tuinstraat 27a

1544 RS Zaandijk

☎ 075 - 622 49 57

✉ info@archeologen.com

Inhoudsopgave

Samenvatting	7
1. Inleiding	9
2. Onderzoeksgebied	11
3. Doel en methode	13
4. Onderzoeksresultaten	15
5. Beantwoording van de onderzoeksvragen	17
6. Voorstel vervolgonderzoek	19
7. Conclusie en aanbeveling	21
Literatuur	23
Bijlagen:	25
Bijlage 1: Archeologische perioden	
Bijlage 2: Archeologisch stappenplan	
Bijlage 3: Boorstaten	
Bijlage 4: Raaiprofiel	
Bijlage 5: Foto's	

Samenvatting

Het booronderzoek in de Slotheerenbuurt te Heemskerk, fase 2, heeft geresulteerd in het aantreffen van twee zones met een verschillende bodemopbouw. Het grootste deel van het onderzoeksgebied heeft een ondergrond die van nature bestaat uit zand en kleilagen afgezet door het Oer-IJ en die tot het laagpakket van Walcheren behoren. Echter, grote delen van de natuurlijke ondergrond zijn in de subrecente geschiedenis tot op grote diepte verstoord en opgevuld met zand waar veel recent (puin)materiaal in aanwezig is. Dit komt overeen met de bevindingen van het archeologisch boor- en proefsleuvenonderzoek tijdens het Slotheerenbuurt fase 1 project in 2011-2013. Binnen dit deel van het onderzoeksgebied zijn geen indicaties voor de aanwezigheid van behoudenswaardige archeologische resten aangetroffen.

Het noordoosten van het onderzoeksgebied heeft een afwijkende bodemopbouw. Onder het maaiveld bestaat de bodem hier uit sterk zandige klei dat naar beneden toe homogener en vetter wordt. Daaronder bevindt zich een dik pakket grijs tot donkergrijs zand. Afwijkend hieraan is dat er geen kleibandjes binnen dit pakket aanwezig zijn. Het lijkt hier om de restanten van een kreekrug te gaan zoals die ook is aangetroffen in het Park Assumburg - Oud Haerlem even ten zuiden van het onderzoeksgebied. Tijdens dat onderzoek zijn nederzettingssporen uit de Romeinse tijd en de middeleeuwen op de kreekrug aangetroffen.

Aanbeveling

Aan de hand van de informatie verkregen uit het verkennend booronderzoek wordt aanbevolen om in het noordoosten van het onderzoeksgebied, ter hoogte van boring 24, 25 en 26, een proefsleuvenonderzoek uit te voeren om het zandpakket ter plaatse te onderzoeken. Middels dit onderzoek moet vast komen te staan of het hier daadwerkelijk de restanten van een kreekrug betreft en of deze mogelijk nog archeologische sporen bevat.

De ondergrond van het resterende deel van het onderzoeksgebied vertoont grote gelijkenissen met die uit het boor- en proefsleuvenonderzoek uit fase 1. Ook hier is de ondergrond tot op grote diepte verstoord. De kans op het aantreffen van archeologische sporen is, gelet op de resultaten van het onderzoek uit fase 1 in 2011-2013, dan ook laag. Geadviseerd wordt om in dit gedeelte van het onderzoeksgebied geen archeologische vervolgstappen te ondernemen. Hiermee is het gebied echter nog niet vrij gegeven. Mochten er tijdens de grondroering archeologische sporen gevonden worden dan dienen deze conform de wet op de archeologische monumentenzorg bij het bevoegd gezag gemeld te worden.

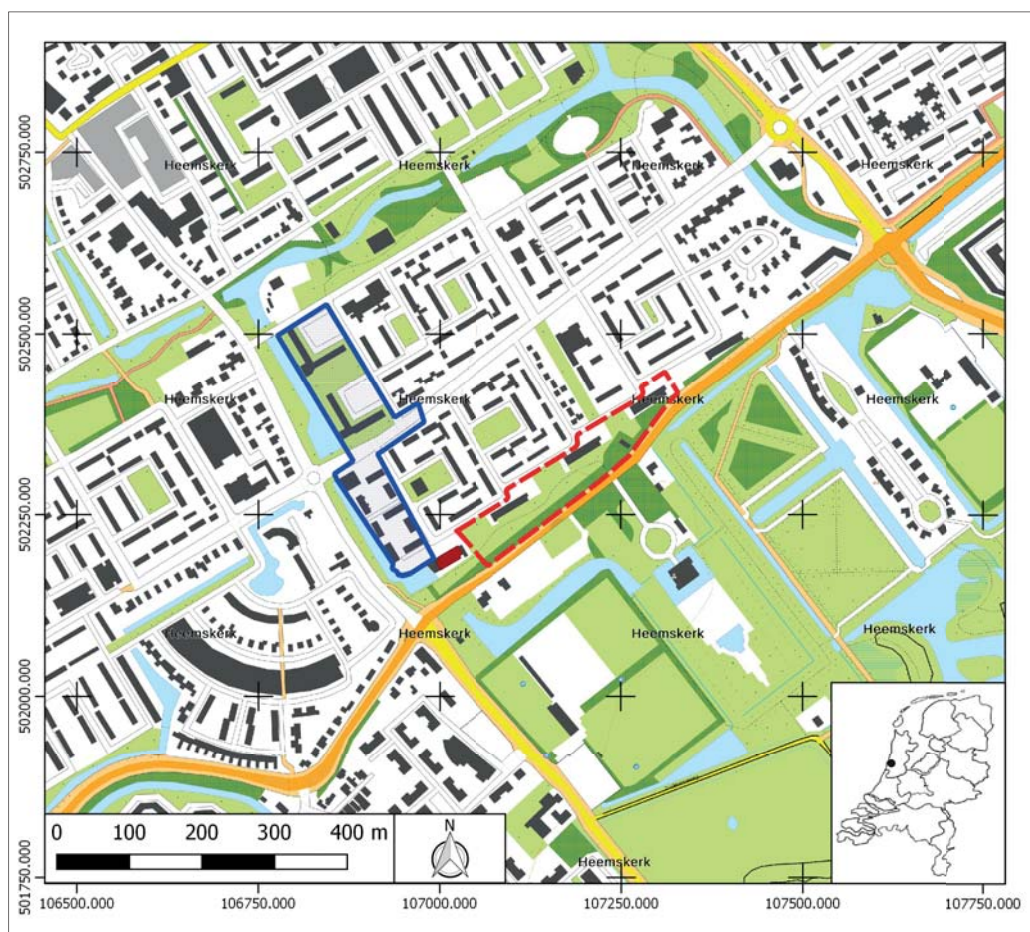
1. Inleiding

In juli 2016 heeft Hollandia Archeologen in opdracht van WOONopMAAT te Heemskerk een inventariserend veldonderzoek uitgevoerd in de vorm van verkennende boringen (IVO-O). Vanwege de voorgenomen herstructurering (sloop en nieuwbouw) van een deel van de woonwijk Slotheerenbuurt zal het archeologische bodemarchief in de toekomst worden geroerd. Momenteel gaat het om Fase 2 van het project: de flats en het omringende terrein aan de zuidkant van de Debora Bakelaan. Fase 1, dat ten noordwesten van het huidige onderzoeksgebied ligt, is eerder al onderzocht door middel van een bureauonderzoek, een verkennend booronderzoek en een proefsleuvenonderzoek (Poulus 2011a; Poulus 2011b; Salomons & Hakvoort 2013).

Het onderzoek in Fase 1 heeft aangetoond dat het gebied ten westen en noordwesten van het huidige onderzoeksgebied recentelijk tot op grote diepte is verstoord door vergravingen en opgebrachte zandpakketten. In geen van de opgravingsputten van het proefsleuvenonderzoek kwamen sporen voor die ouder zijn dan de 19e eeuw. De veronderstelde locatie van Kasteel Rietwijk bleek niet binnen het gebied van fase 1 te liggen. Hierdoor bestaat de kans dat (delen van) het kasteelterrein in fase 2 aangetroffen kan worden.

Het onderzoeksgebied (afbeelding 1) valt onder het vigerende bestemmingsplan Woongebied I (NL.IMRO.0396.BPwoongebiedI2010-VA01) van de gemeente Heemskerk en heeft dubbelbestemming 'Waarde – Archeologie – 4'. Hierin is archeologisch onderzoek verplicht bij bouwwerken met een oppervlak groter dan 2500 m² en groundbewerking dieper dan 0,40 meter. Dat is binnen het huidige onderzoek het geval.

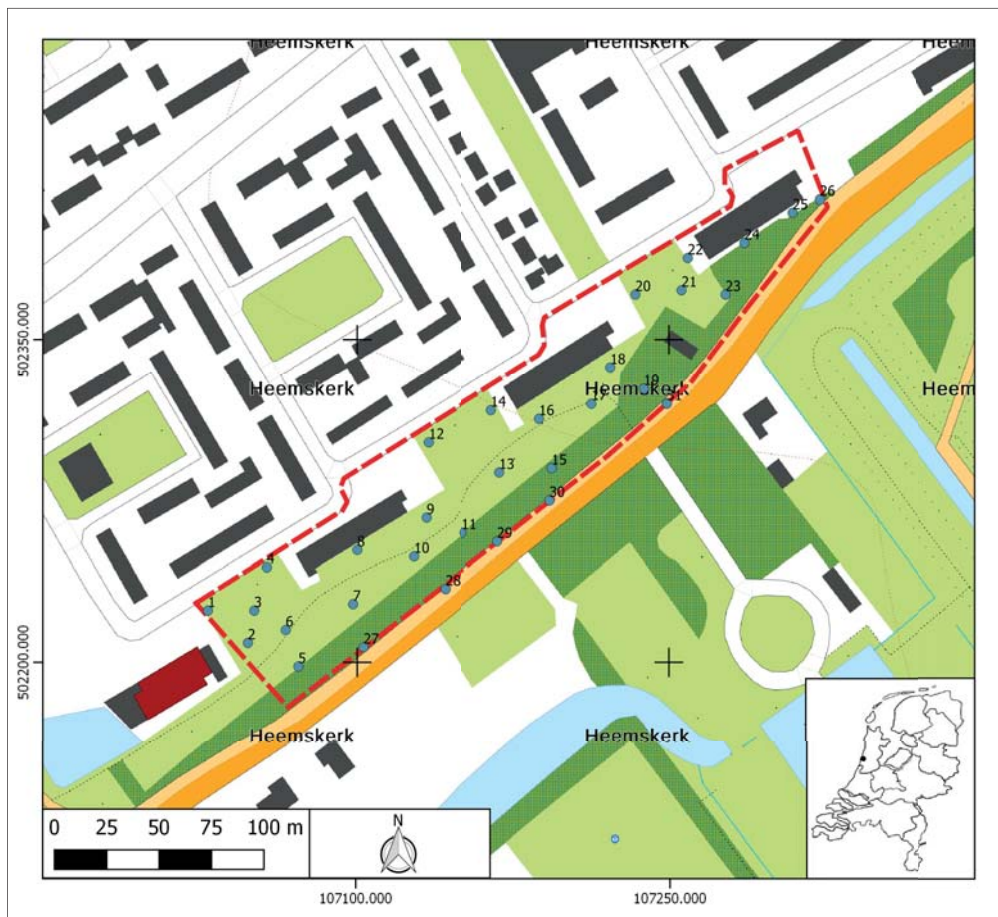
Het verkennende booronderzoek is bedoeld om de toestand van de bodemopbouw in het algemeen vast te stellen. Ook bestaan er aanwijzingen dat er resten van het kasteelterrein van kasteel Rietwijk/Reewijk in de bodem aanwezig kunnen zijn. Dit booronderzoek dient te leiden tot een onderbouwd advies met betrekking tot een eventueel vervolgonderzoek.

Afbeelding 1. Uitsnede van de topografische kaart met het plangebied rood omkaderd. Het blauwe kader geeft de locatie van Slotheerenbuurt fase 1 weer, waar in 2011 een booronderzoek en een aanvullend proefsleuvenonderzoek heeft plaatsgevonden.

2. Onderzoeksgebied

De onderzoekslocatie bevindt zich in de Gemeente Heemskerk, ten zuiden van de Debora Bakelaan (zie afbeelding 2). De RD-coördinaten van het plangebied zijn N: 107.314/502.445, O: 107.328/502.408, Z: 107.069/502.178 en W: 107.024/502.225. In de huidige situatie wordt het plangebied als hondenuitlaatgebied gebruikt, liggen er diverse speelterreinen voor kinderen en staan er 3 noordoost-zuidwest georiënteerde flats (afbeelding 3). In het zuiden begrenzen de Tolweg en het kasteelterrein van kasteel Assumburg het onderzoeksgebied. In het oosten en westen begrenzen respectievelijk een parkeerplaats en de woonflat 'Huize Polanen' het onderzoeksgebied. De hoogte van het maaiveld varieert binnen het plangebied van 0,45 meter +NAP tot 0,42 meter -NAP.

Afbeelding 2. Ligging van het plangebied (rood omkaderd) met daarin de locatie van de boringen (blauwe stippen).

Afbeelding 3: Het onderzoeksgebied, gezien vanuit het zuidwesten tijdens de uitvoering van het veldwerk op 18-07-2016.

3. Doel en methode

Het doel van dit inventariserend veldonderzoek middels verkennende boringen is het toetsen van het verwachtingsmodel uit het voorafgaande bureauonderzoek. Daarnaast kan op deze manier worden vastgesteld in hoeverre de bodem intact is en of in de bodem behoudenswaardige archeologische vindplaatsen aanwezig zijn. Tevens dient een inzicht verkregen te worden in de aard en datering van de mogelijke archeologische resten. Het bureauonderzoek naar dit plangebied wees uit dat sporen uit het laat neolithicum tot en met de nieuwe tijd in de bodem aanwezig kunnen zijn. Bij het proefsleuvenonderzoek in 2013 werden tijdens Fase 1 van het project geen sporen van Kasteel Reewijk/ Rietwijk in de ondergrond aangetroffen. Ook bleek de veronderstelde strandwal waar het onderzoeksgebied zich op zou bevinden meer naar het noordwesten te liggen. Om die reden zijn voor Fase 2 de volgende onderzoeksvragen geformuleerd, die met het inventariserend veldonderzoek beantwoord moeten worden:

1. Hoe is de bodemopbouw van het terrein? Zijn er aanwijzingen voor grondroeringen in de nieuwe tijd B (1650-1850) of C (1850-heden)?
2. Op welke diepte bevindt zich de natuurlijke ondergrond?
3. Zijn er in het bodemarchief van deze planlocatie archeologische resten aanwezig?
4. Wat is de aard, omvang, kwaliteit en locatie (horizontaal en verticaal) van de archeologische resten?
5. Hoe is de gaafheid/conservering van deze resten?
6. In welke periode dateren deze resten?
7. Welke informatie leveren de resten op over de vroegste bewoningsgeschiedenis van dit gebied?
8. Zijn de resten te faseren? Zo ja, onderscheidt de diverse fases.
9. Duiden de resten op een onafgebroken periode van bewoning, of zijn er hiaten aan te wijzen?
10. Wat kan er aan de hand van de bodemopbouw worden gezegd over de positie van de huidige planlocatie in het landschap?
11. Zijn er resten gevonden die redelijkerwijs aan kasteel Rietwijk/Reewijk toe te schrijven vallen?
12. Zo ja, zijn er fases in de bouw aan te duiden?
13. Zo ja, welke conclusies kunnen hieruit worden getrokken over de datering van het kasteel en de relatie met de vermoedelijke resten van een andere versie van het kasteel ten oosten van de planlocatie?
14. Kunnen er aanwijzingen worden gevonden voor de rol van kasteel Rietwijk/Reewijk binnen het grotere complex van dergelijke kastelen in de omgeving?
15. Zijn er conclusies te trekken over de wijze waarop kasteel Rietwijk/ Reewijk in onbruik is geraakt?

In het plan van aanpak is de strategie bepaald, die binnen het plangebied uitgevoerd is. Er zijn boringen gezet op toegankelijke, min of meer op regelmatige afstand van elkaar liggende plekken. In totaal zijn binnen het onderzoeksgebied 32 boringen gezet, alle tot ruim op het niveau van de natuurlijke ondergrond. De locatie van enkele boorpunten wijkt af van die in het PvA, vanwege de ter plaatse ontdekte ontoegankelijkheid van de geplande locatie. De opgeboorde grond is handmatig doorzocht op vondsten (archeologische indicatoren).

Middels de Archeologische Standaard Boorbeschrijving (ASB) is de bodemopbouw beschreven. De boorpunten zijn door middel van een GPS-instrument ingemeten aan de hand van het RD-coördinatensysteem (zie afbeelding 2).

4. Onderzoeksresultaten

Bodemopbouw

De boorstaten van de 32 boringen uit dit onderzoek zijn in dit rapport als bijlage toegevoegd (bijlage 3). Tevens bevat de bijlage ook diverse foto's van een aantal boringen (bijlage 4).

De bovenkant van nagenoeg alle boringen bestaat uit een (gras)zodenlaag variërend van 0,05 tot 0,20 meter dik. Waar deze zodenlaag niet aanwezig was betrof het een stuk grond zonder begroeiing. Direct onder maaiveld of onder de zodenlaag bevindt zich tot op een diepte van 0,80 tot 1,10 meter onder maaiveld in de meeste gevallen een pakket matig siltig zand, vaak met sporen van puin, kiezels, glas en baksteen. Onder dit pakket is in veel gevallen nog een pakket zand aangetroffen, vaak lichtbruin grijs gevlekt van kleur en met een ondergrens variërend in diepte van 0,80 tot 1,60 meter onder maaiveld. In sommige gevallen bevonden zich hierin sporen van baksteen (boring 14) en kunststof (boring 4). Onder deze laag is in enkele gevallen nog een derde, schoon laagje zand aangetroffen wat geïnterpreteerd is als een natuurlijke afzetting, mede door een scherpe bovengrens (boringen 3, 4, 5, 6, 7 en 17).

Bij de andere boringen wordt de natuurlijke ondergrond voor het eerst waargenomen in de vorm van een humeus kleilaagje of een pakket schone klei, variërend in dikte van 0,10 tot 0,60 meter. Daaronder bevindt zich vervolgens een mariene afzetting van zand met kleibandjes. Er zijn een aantal boringen waarbij de ondergrond afwijkt (boringen 18, 22, 23, 24, 25 en 26). De ondergrond bestaat bij deze boringen direct onder de zodenlaag uit zeer zandige klei waarbij de klei naar onder toe homogener en vetter wordt. De boringen waarbij dit het geval is, bevinden zich allen in het oostelijk deel van het onderzoeksgebied. Opvallend is ook dat bij boringen 24, 25 en 26 de natuurlijke ondergrond bestaat uit een relatief dik pakket zand. Deze zandlaag wordt gekenmerkt door de aanwezigheid van schelpfragmentjes en de afwezigheid van kleibandjes.

Archeologische indicatoren en recente vergravingen

In alle boringen zijn aanwijzingen gevonden van recente vergravingen en / of opvullingen. Archeologische indicatoren beperken zich binnen het onderzoek tot de zandpakketten die het meest aan het oppervlak liggen. Hierin zijn recente materialen als baksteen, glas en natuursteen aangetroffen. Op een dieper niveau, bijvoorbeeld in de kleilagen, is niets aangetroffen dat mogelijk verband houdt met oudere menselijke bewoning ter plaatse.

Interpretatie onderzoeksresultaten

In vrijwel het gehele onderzoeksgebied, met uitzondering van het oostelijke deel, bestaat de ondergrond uit een laag opgebracht zand met puin en recent afval waaronder zich een geroerde laag bevindt. Dit is dezelfde laag die tijdens het onderzoek in fase 1 is aangetroffen en als vergraving is herkend (Salomons & Hakvoort 2013, 18). Onder deze laag is in alle gevallen de natuurlijke ondergrond aangetroffen die bestaat uit grijs siltig zand (boring 3, 4, 5, 6, 7 en 17), stevige grijze tot donkergrijze klei (boring 1, 2, 4, 5, 8, 9, 14, 15, 17, 20, 21, 30, 31 en 32) of een band donkerbruin, zeer humeuze klei (boringen 3, 6, 7, 10, 11, 12, 13, 16, 27, 28 en 29) die een pakket zand afdekken waarin door getijdewerking bandjes van klei zijn afgezet. Deze worden geïnterpreteerd als zeeklei- en zandafzettingen uit het Oer-IJ estuarium (Formatie van Naaldwijk, laagpakket van Walcheren). De donkerbruine, zeer humeuze klei is in het booronderzoek in Fase 1 betiteld als veenslik dat werd gevormd bij het droogvallen en verlanden van het gebied na het dichtslippen van het Oer-IJ.

In boringen 18 en 22 t/m 26 is direct onder de zodenlaag een pakket sterk zandige, zwak humeuse klei aangetroffen. Hierin bevond zich in boring 25 een stuk beton op 0,30 meter diepte en een stuk plastic bij boring 24 op 0,60 meter diepte. Deze loopt over in matig zandige klei met roestvlekken. Dit kleipakket wordt geïnterpreteerd als subrecente ophogingslaag. Onder deze laag, variërend van 0,80 tot 1,10 meter onder maaiveld, bevindt zich in boringen 24, 26 en 26 een pakket grijs tot donkergrijs matig siltig zand zonder kleibandjes. Dit wijkt duidelijk af van de getijdenafzettingen, waarin laagjes zand en klei elkaar afwisselen, die bij de andere boringen zijn aangetroffen. Tijdens onderzoek in het Park Assumburg - Oud Haerlem, iets ten zuiden van het huidige onderzoek, is het restant van een kreekrug aangetoond. Deze heeft een noordwest-zuidoost oriëntatie. Als deze oriëntatie zich naar het noordoosten doorzet, dan zou deze op de plek van boringen 24, 25 en 26 uit kunnen komen (afbeelding 4). Mogelijk gaat het bij de boringen dus om een restant van diezelfde kreekrug. Tijdens het onderzoek in Park Assumburg - Oud Haerlem zijn er op de kreekrug sporen aangetroffen die dateren in de Romeinse tijd en de middeleeuwen (Griffioen & Salomons 2012, 39).

Afbeelding 4: De locatie van boringen 24, 25 en 26 (linksboven, blauwe stippen) en de veronderstelde kreekrug uit het onderzoek op Park Assumburg - Oud Haerlem (Griffioen & Salomons 2012) geel omkaderd.

5. Beantwoorden van de onderzoeksvragen

1. Hoe is de bodemopbouw van het terrein? Zijn er aanwijzingen voor grondroeringen in de nieuwe tijd B (1650-1850) of C (1850-heden)?

De bovenkant van nagenoeg alle boringen bestaat uit een zodenlaag. Boringen zonder zodenlaag bevonden zich op een locatie zonder begroeiing. Direct onder maaiveld of onder de zodenlaag bevindt zich in de meeste gevallen een pakket matig siltig zand, vaak met sporen van puin, kiezels, glas en baksteen. Onder dit pakket is in veelal nog een pakket zand aangetroffen, vaak lichtbruin grijs gevlekt van kleur. In sommige gevallen bevonden zich hierin sporen van baksteen en plastic. Dit pakket wordt als verstoring/ vergraving uit de nieuwe tijd beschouwd. Onder deze laag is in enkele gevallen nog een derde, schoon laagje zand aangetroffen wat geïnterpreteerd is als een natuurlijke afzetting, mede door een scherpe bovengrens en de afwezigheid van archeologische indicatoren.

Bij de andere boringen wordt de natuurlijke ondergrond voor het eerst waargenomen in de vorm van een humeus kleilaagje of een pakket schone klei, variërend in dikte van 0,10 tot 0,60 meter. Daaronder bevindt zich vervolgens een mariene afzetting van zand met kleibandjes. Deze natuurlijke ondergrond lijkt een zeelei- en zandafzettingen uit het Oer-IJ estuarium te zijn (Formatie van Naaldwijk, laagpakket van Walcheren).

Er zijn een aantal boringen waarbij de ondergrond afwijkt (boringen 18, 22, 23, 24, 25 en 26). De ondergrond bestaat bij deze boringen direct onder de zodenlaag uit zeer zandige klei, dat naar beneden toe homogener en vetter wordt. De boringen waarbij dit het geval is, bevinden zich allen in het oostelijk deel van het onderzoeksgebied. Opvallend is ook dat bij boringen 24, 25 en 26 de natuurlijke ondergrond bestaat uit een relatief dik pakket zand met resten van schelpen maar waarin geen kleibandjes zijn waargenomen. Dit is mogelijk het restant van een kreekkrug.

2. Op welke diepte bevindt zich de natuurlijke ondergrond?

De natuurlijke ondergrond, in de vorm van kwelderafzettingen uit het Oer-IJ estuarium en een mogelijke kreekkrug, bevindt zich op een diepte variërend van 0,80 tot 1,60 meter onder maaiveld.

3. Zijn er in het bodemarchief van deze planlocatie archeologische resten aanwezig?

De boringen hebben geen concrete archeologische resten opgeleverd. Echter, het aantreffen van een zandpakket onder de geroerde laag in boringen 24, 25 en 26 zou kunnen duiden op de aanwezigheid van een kreekkrug. Tijdens onderzoek in Park Assumburg - Oud Haerlem, slechts een paar honderd meter ten zuiden van het huidige onderzoek en op één lijn met de betreffende boringen, is zo'n kreekkrug aangetoond. Hierop is bewoning uit de Romeinse tijd en de middeleeuwen aangetoond.

4. Wat is de aard, omvang, kwaliteit en locatie (horizontaal en verticaal) van de archeologische resten?

Door het ontbreken van archeologische resten binnen het huidige onderzoek valt deze vraag niet te beantwoorden.

5. Hoe is de gaafheid/conservering van deze resten?

N.v.t.

6. *In welke periode dateren deze resten?*

N.v.t.

7. *Welke informatie leveren de resten op over de vroegste bewoningsgeschiedenis van dit gebied?*

N.v.t.

8. *Zijn de resten te faseren? Zo ja, onderscheidt de diverse fases.*

N.v.t.

9. *Duiden de resten op een onafgebroken periode van bewoning, of zijn er hiaten aan te wijzen?*

N.v.t.

10. *Wat kan er aan de hand van de bodemopbouw worden gezegd over de positie van de huidige planlocatie in het landschap?*

Uit het booronderzoek blijkt dat de huidige planlocatie onderdeel heeft uitgemaakt van het Oer-IJ estuarium. Onder invloed van getijdewerking is hierdoor een pakket van zand en klei afgezet. In het noordoosten van het onderzoeksgebied is een dik pakket zand afgezet wat mogelijk verband houdt met de aanwezigheid van een kreekrug.

11. *Zijn er resten gevonden die redelijkerwijs aan kasteel Rietwijk/Reewijk toe te schrijven vallen?*

In de boringen zijn geen indicatoren aangetroffen die verband houden met kasteel Rietwijk/Reewijk.

12. *Zo ja, zijn er fases in de bouw aan te duiden?*

N.v.t.

13. *Zo ja, welke conclusies kunnen hieruit worden getrokken over de datering van het kasteel en de relatie met de vermoedelijke resten van een andere versie van het kasteel ten oosten van de planlocatie?*

N.v.t.

14. *Kunnen er aanwijzingen worden gevonden voor de rol van kasteel Rietwijk/Reewijk binnen het grotere complex van dergelijke kastelen in de omgeving?*

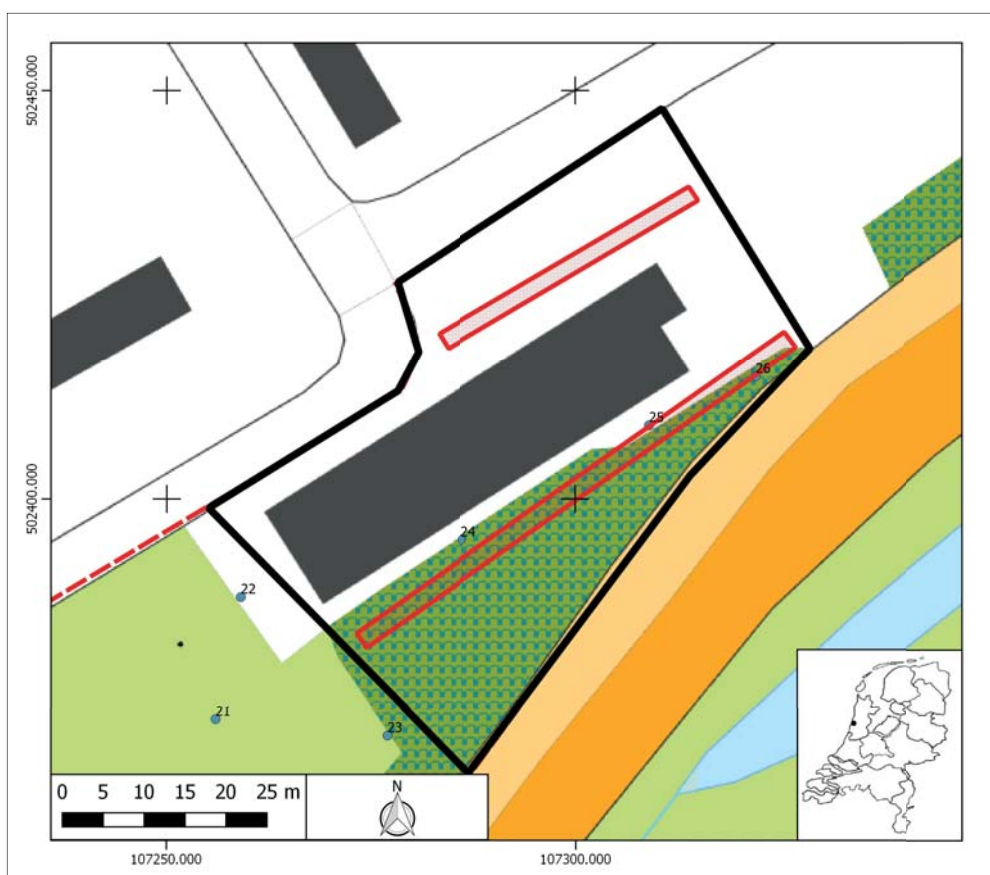
Binnen het huidige onderzoek zijn geen aanwijzingen gevonden die ons van nieuwe informatie voorzien over de rol van Kasteel Rietwijk/ Reewijk, of een ander kasteel in de omgeving, binnen het grotere complex van dergelijke kastelen.

15. *Zijn er conclusies te trekken over de wijze waarop kasteel Rietwijk/ Reewijk in onbruik is geraakt?*

Binnen het huidige onderzoek zijn geen indicatoren aangetroffen die iets zeggen over de wijze waarop kasteel Rietwijk/ Reewijk in onbruik is geraakt.

6. Voorstel vervolgonderzoek

Aan de hand van boring 24, 25 en 26 is aangetoond dat het noordoosten van het onderzoeksgebied een archeologisch interessante ondergrond kent en mogelijk behoudenswaardig is. Het gaat hierbij om een stuk grond van ca. 2750 m² (afbeelding 5). Het voorstel is om in dit gebied twee proefsleuven te graven. Eén zal ten zuiden van de flat gegraven worden, in de directe omgeving van de boringen. Dit is de locatie met het meest veelbelovende resultaat. Momenteel is hier nog begroeiing in de vorm van bomen en struikgewas aanwezig. Echter zal deze hoe dan ook verwijderd moeten worden voor de sloop van de huidige flat en de geplande nieuwbouw. Een tweede proefsleuf moet informatie opleveren over het noordelijk deel van het geselecteerde onderzoeksgebied. Dit gebied is momenteel nog in gebruik als parkeergelegenheid maar zal ook plaats moeten maken voor de sloopwerkzaamheden en de bouw van de geplande woontoren aldaar. In totaal zal het gaan om proefsleuven van respectievelijk 65x2 meter en 35x2 meter. De breedte van de sleuven is bepaald aan de hand van de meest gangbare bakbreedte van een graafmachine. Op deze manier kunnen de proefsleuven efficiënt aangelegd worden. Het totaal te onderzoeken oppervlak van de proefsleuven is bij elkaar ca. 7,3% van het totaal van 2750 m². Aan de basis van dit proefsleuvenonderzoek ligt een door het bevoegd gezag goedgekeurd programma van eisen (PvE).

Afbeelding 5: Het mogelijk behoudenswaardige deel in het noordwesten van het onderzoeksgebied (zwart omkaderd) met daarbinnen de boorpunten 24, 25 en 26 (blauwe stippen) en de voorgestelde proefsleuven (rood omkaderd)

7. Conclusie en aanbeveling

Conclusie

Het booronderzoek in de Slotheerenbuurt te Heemskerk, fase 2, heeft geresulteerd in het aantreffen van twee zones met een verschillende bodemopbouw. Het grootste deel van het onderzoeksgebied heeft een ondergrond die van nature bestaat uit zand en kleilagen afgezet door het Oer-IJ en behorend tot het laagpakket van Walcheren. Echter, grote delen van de natuurlijke ondergrond zijn in de subrecente geschiedenis tot op grote diepte verstoord en opgevuld met zand waar veel recent (puin)materiaal in aanwezig is. Dit komt overeen met de bevindingen van het archeologisch boor- en proefsleuvenonderzoek tijdens het Slotheerenbuurt fase 1 project in 2011-2013. Binnen dit deel van het onderzoeksgebied zijn geen indicaties voor de aanwezigheid van behoudenswaardige archeologische resten aangetroffen.

Het noordoosten van het onderzoeksgebied heeft een afwijkende bodemopbouw. Onder het maaiveld bestaat de bodem hier uit sterk zandige klei dat naar beneden toe homogener en vetter wordt. Daaronder bevindt zich een dik pakket grijs tot donkergrijs zand. Afwijkend hieraan is dat er geen kleibandjes binnen dit pakket aanwezig zijn. Het lijkt hier om de restanten van een kreekkrug te gaan zoals die ook is aangetroffen in het Park Assumburg - Oud Haerlem even ten zuiden van het onderzoeksgebied. Tijdens dat onderzoek zijn sporen uit de Romeinse tijd en de middeleeuwen op de kreekkrug aangetroffen.

Aanbeveling

Aan de hand van de informatie verkregen uit het verkennend booronderzoek wordt aanbevolen om in het noordoosten van het onderzoeksgebied, ten hoogte van boring 24, 25 en 26, een proefsleuvenonderzoek uit te voeren om het zandpakket ter plaatse te onderzoeken. Middels dit onderzoek moet vast komen te staan of het hier daadwerkelijk de restanten van een kreekkrug betreft en of deze mogelijk nog archeologische sporen bevat.

De ondergrond van het resterende deel van het onderzoeksgebied vertoont grote gelijkenissen met die uit het boor- en proefsleuvenonderzoek uit fase 1 in 2011-2013. Ook hier is de ondergrond tot op grote diepte verstoord. De kans op het aantreffen van archeologische sporen is, gelet op de resultaten van het onderzoek uit fase 1, dan ook laag. Geadviseerd wordt om in dit gedeelte van het onderzoeksgebied geen archeologische vervolgstappen te ondernemen. Hiermee is het gebied echter nog niet vrij gegeven. Mochten er tijdens de grondroering archeologische sporen gevonden worden dan dienen deze conform de wet op de archeologische monumentenzorg bij het bevoegd gezag gemeld te worden.

Literatuurlijst

Griffioen, A., K.T. Salomons, 2012: Inventariserend veldonderzoek d.m.v. proefsleuven (IVO-P). Heemskerk, Park Assumburg - Oud Haerlem. (*Hollandia Reeks 437*), Zaandijk.

Poulus, E., 2011a: Archeologisch bureauonderzoek Slotheerenbuurt, Heemskerk. (*Hollandia Reeks 360*), Zaandijk.

Poulus, E., 2011b: Inventariserend veldonderzoek d.m.v. boringen (IVO-O) plangebied Slotheerenbuurt te Heemskerk, fase I. (*Hollandia Reeks 392*), Zaandijk.

Salomons, K.T., A. Hakvoort, 2013: Inventariserend veldonderzoek middels proefsleuven Slotheerenbuurt, gemeente Heemskerk. (*Hollandia Reeks 453*), Zaandijk.

Bijlagen

Inhoudsopgave

- Bijlage 1: Archeologische perioden
- Bijlage 2: Archeologisch stappenplan
- Bijlage 3: Boorstaten
- Bijlage 4: Raaiprofiel
- Bijlage 5: Foto's

Bijlage 1: Archeologische perioden

Nieuwe tijd	C	1.850-heden	NIEUWE TIJD	Laat-Neolithicum	B	2.450-2.000	NEOLITHICUM
Nieuwe tijd	B	1.650-1.850		Midden-Neolithicum	B	3.400-2.850	
Nieuwe tijd	A	1.500-1.650		Vroeg-Neolithicum	A	4.200-3.400	
Late-Middeleeuwen	B	1.250-1.500	MIDDELEEUVEN		B	4.900-4.200	MESOLITHICUM
Late-Middeleeuwen	A	1.050-1.250			A	5.300-4.900	
Vroege-Middeleeuwen	D	900-1.050					
	C	725-900					
	B	525-725					
	A	450-525					
Laat-Romeinse tijd	B	350-450	ROMEINSE TIJD	Laat-Mesolithicum		6.450-4.900	MESOLITHICUM
	A	270-350					
Miden-Romeinse tijd	B	150-270					
	A	70-150					
Vroeg-Romeinse tijd	B	25-70					
	A	12-25					
Late-IJzertijd		12 na Chr.- 250 v. Chr.	IJZERTIJD	Laat-Paleolithicum	B	18.000-8.800	PALEOLITHICUM
Midden-IJzertijd		500-250					
Vroege-IJzertijd		800-500					
Late-Bronstijd		1.100-800	BRONSTIJD		A	35.000-18.000	PALEOLITHICUM
Midden-Bronstijd	B	1.500-1.100					
	A	1.800-1.500					
Vroege-Bronstijd		2.000-1.800					
				Midden-Paleolithicum		300.000-35.000	
				Vroeg-Paleolithicum		-300.000	

Bijlage 2: Archeologische stappenplan

In het “stappenplan archeologie” wordt aangegeven welk traject bij planvorming bewandeld moet worden als het gaat om het inpassen van archeologische waarden en verwachtingen. Het is van groot belang om in een zo vroeg mogelijk stadium van de planvorming rekening te houden met de archeologische waarden en verwachtingen en wel voordat men aanvangt met de globale invulling van een plangebied.

Het stappenplan gaat uit van een brede inventarisatie van wat er bekend is over de archeologische waarden. Op basis daarvan wordt zeer gericht ingezoomd op voor het plan(gebied) relevante archeologische informatie. Na iedere stap wordt beredeneerd gekozen voor meer diepgaand onderzoek op specifieke plekken, zodat uiteindelijk voldoende bekend is over aanwezige vindplaatsen om gemotiveerde afweging in het ruimtelijke-orderingsproces te kunnen maken.

I. Bureauonderzoek

Het doel van bureauonderzoek is het verwerven van informatie - aan de hand van bestaande bronnen - over bekende of verwachte archeologische waarden binnen of relevant voor het plangebied. Daarnaast moet het bureauonderzoek inzicht bieden in eventueel benodigd inventariserend onderzoek (stap II, zie onder). Een bureauonderzoek bestaat uit een archief- en literatuuronderzoek van archeologische en bodemkundige gegevens die bij RCE, provincie, gemeente en/of andere instanties (b.v. universiteiten, musea) bekend zijn over het betreffende gebied. Het Bureauonderzoek dient de volgende aspecten te behandelen:

- * aangeven wat de aanleiding is voor het bureauonderzoek en om welk gebied het gaat. Dit in verband met het bepalen van het onderzoekskader;
- * beschrijven van het huidige gebruik van de locatie op basis van beschikbare relevante gegevens;
- * beschrijven van het historische grondgebruik of de historische ontwikkeling van het gebied op basis van geofysische, fysische en historisch geografische gegevens
 - o een korte impressie over de onstaansgeschiedenis van het landschap
 - o een impressie van de bewoningsgeschiedenis;
- * beschrijven bekende archeologische waarden
 - o archeologisch waardevolle terreinen zoals deze zijn opgenomen in het Centraal Monumenten Archief (CMA) van de RCE. Dezelfde terreinen zijn tevens opgenomen op de Archeologische Monumentenkaarten (AMK) van de provincies. Archeologisch waardevolle terreinen genieten wettelijke bescherming (ex artikel 3 en 6 van de Monumentenwet) of dienen een planologische bescherming te krijgen binnen het bestemmingsplan;
 - o archeologische vindplaatsen zoals deze in het Centraal Archeologisch Archief (CAA) van de RCE aanwezig zijn. Clustering van vindplaatsen kan wijzen op de aanwezigheid van bewonings-sporen uit het verleden;
- * beschrijven van de archeologische verwachtingen en opstellen van een gespecificeerd en onderbouwd verwachtingsmodel van de verwachte archeologische waarden:
 - o aan de hand van de door de RCE ontwikkelde Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden. Gebieden met een hoge of middelhoge archeologische verwachtingswaarde of trefkans komen in ieder geval voor een nader archeologisch

- onderzoek in aanmerking;
- o aan de hand van een meer gedetailleerde provinciale c.q. gemeentelijke verwachtingskaart;
- * rapportage met daarin advisering ten behoeve van het vervolgtraject gerelateerd aan de verschillende stadia van het planvormingsproces.

II. Inventariserend veldonderzoek (IVO)

Het doel van het inventariserend veldonderzoek is het zeer gericht aanvullen en toetsen van de uitkomsten van het bureauonderzoek. Stapsgewijs wordt bekeken óf er archeologische waarden aanwezig zijn en zo ja, wat dan de aard, karakter, omvang, datering, gaafheid, conservering en relatieve kwaliteit is. Ten behoeve van een IVO dient een Programma van Eisen (PvE) opgesteld te worden. In principe wordt het IVO uitgevoerd op basis van een Plan van Aanpak (PvA).

Het onderzoek kan bestaan uit de volgende methoden:

- * non-destructieve methoden: geofysische methoden ;
- * weinig destructieve methoden: oppervlaktekartering, booronderzoek, sondering (putjes van maximaal een vierkante meter);
- * destructieve methoden: proefsleuven.

Welke methoden (kunnen) worden ingezet hangt af van de locatie en vraagstelling. De onderbouwing voor de in te zetten methoden is in het bureauonderzoek gegeven. Een inventariserend veldonderzoek moet leiden tot een waardering en een archeologisch inhoudelijk selectieadvies.

Nadere toelichting onderzoeksmethoden: 1 en 2: Bij non-destructieve methoden moet men denken aan elektrische, magnetische en elektromagnetische methoden, eventueel in combinatie met remote sensing technieken.

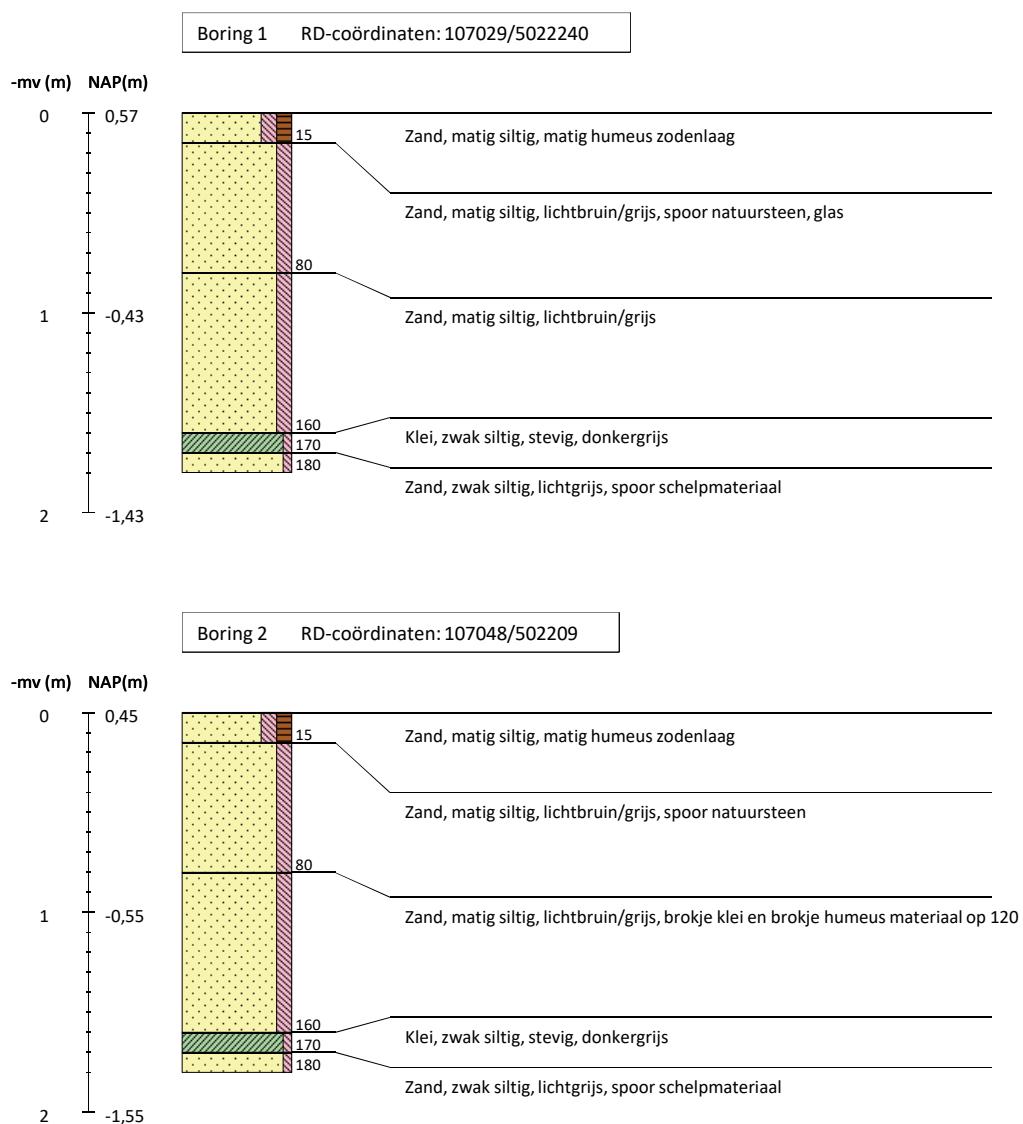
Bij weinig destructieve methoden gaat het om oppervlaktekartering en booronderzoek. Dit houdt in dat het plangebied wordt gekarteerd door middel van het “belopen” van akkers en weilanden, waarbij gezocht wordt naar aanwijzingen voor de aanwezigheid van archeologische waarden. Daarnaast wordt door middel van boringen onderzocht hoe het staat met de bodemopbouw, en of er archeologische lagen of indicatoren te onderscheiden zijn. De aangetroffen vindplaatsen kunnen vervolgens nader bekeken worden met een meer diepgaand booronderzoek. Dit levert nadere informatie over de omvang en waardering op. Soms is het nodig om in dit stadium proefputjes te graven. Een proefsleuvenonderzoek wordt uitgevoerd indien uit de minder destructieve onderzoeksmethoden is gebleken dat er in een plangebied waardevolle archeologische vindplaatsen aanwezig zijn. Door middel van het graven van een aantal proefsleuven kunnen de exacte begrenzing, de datering en de graad van conservering van een vindplaats worden onderzocht. Uit het proefsleuvenonderzoek moet blijken of een vindplaats behoudenswaardig of zelfs beschermenswaardig is. Is dit het geval, dan zal bekeken moeten worden of de vindplaats ingepast kan worden in het plan. Het rijks- en ook het provinciaal archeologiebeleid gaat in eerste instantie uit van behoud van het bodemarchief in situ (ter plekke in de bodem).

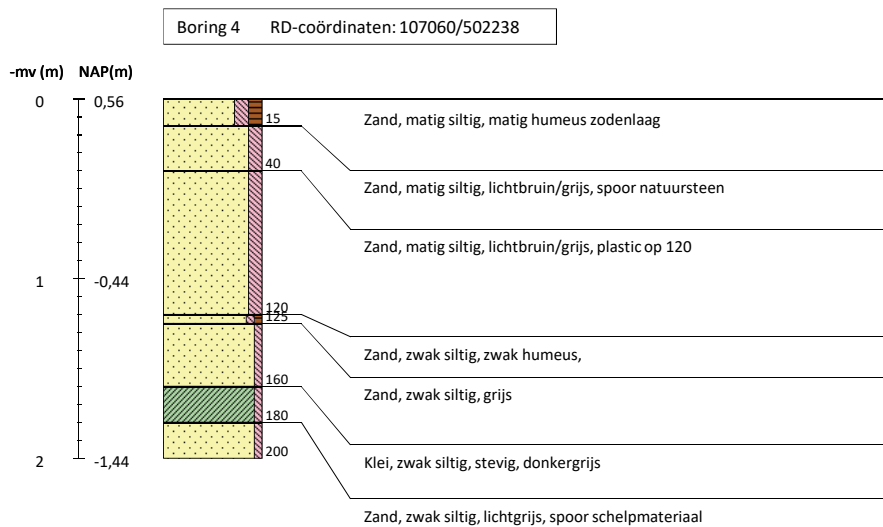
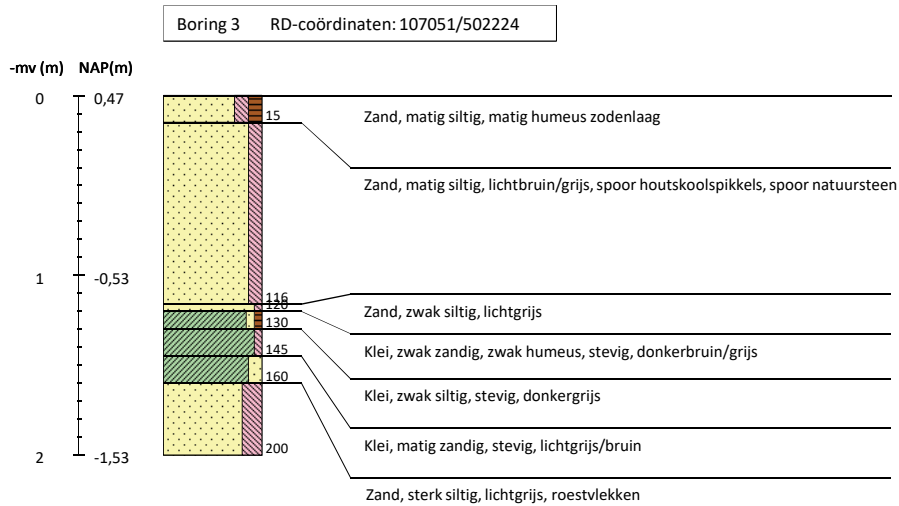
Eventueel: III. Opgraven ofwel archeologisch vervolgonderzoek

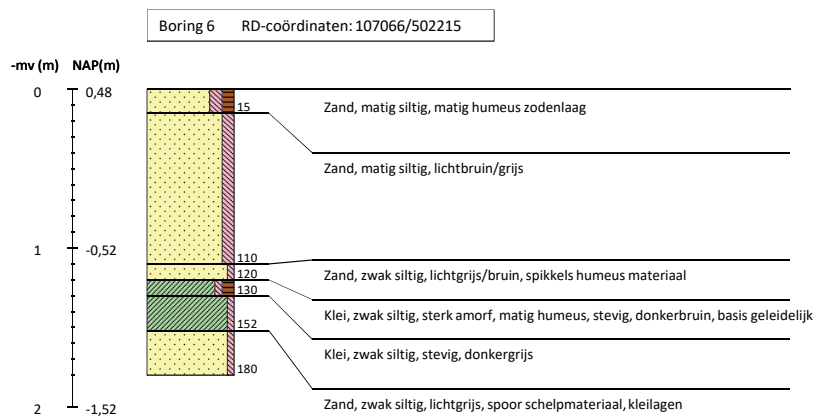
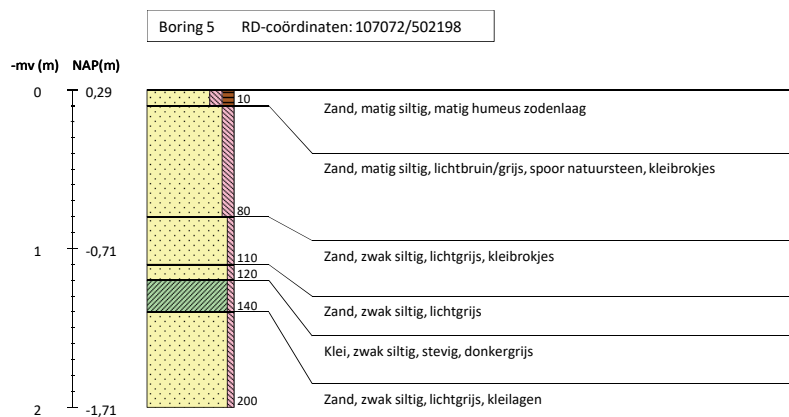
Indien het niet mogelijk is een 'behoudenswaardige of beschermenswaardige' vindplaats in situ te bewaren, zal het hier aanwezige bodemarchief voor het nageslacht bewaard dienen te worden door middel van een vlakdekkend onderzoek. Alleen dan is deze stap (stap III) noodzakelijk.

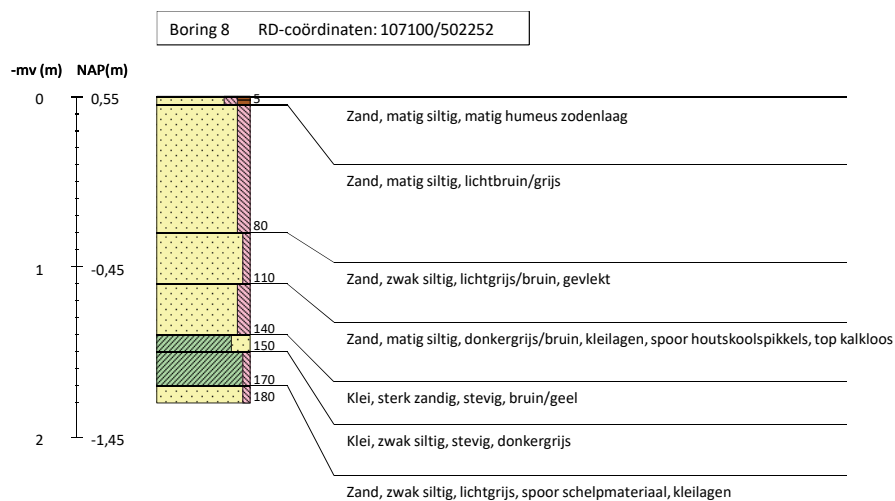
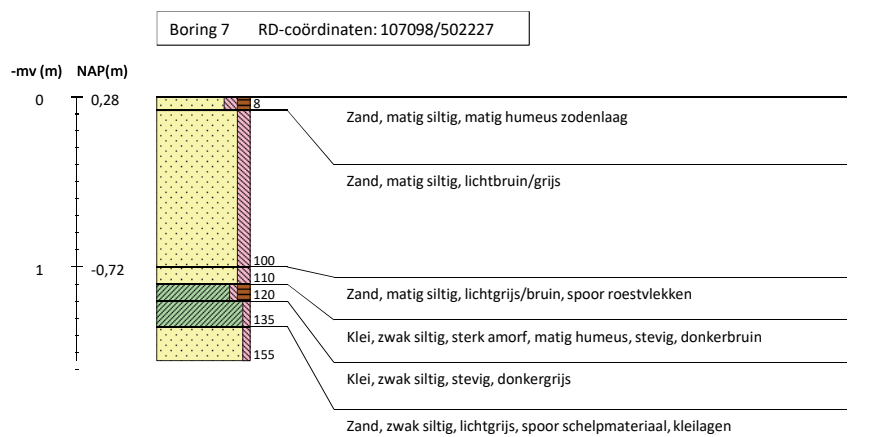
Bron: Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE)

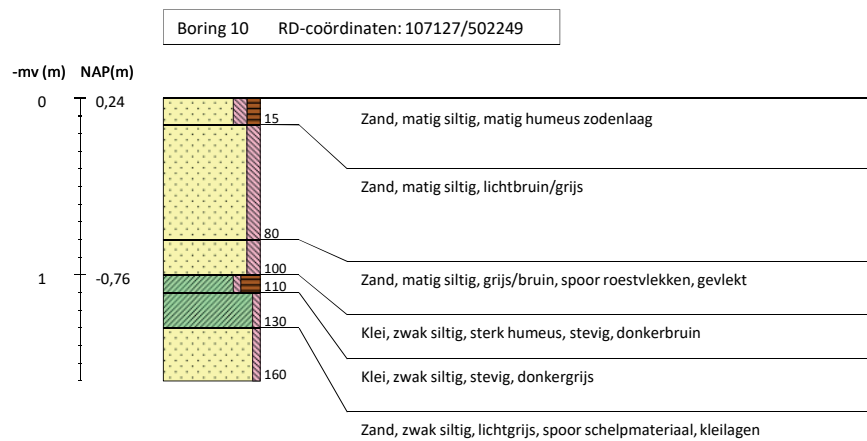
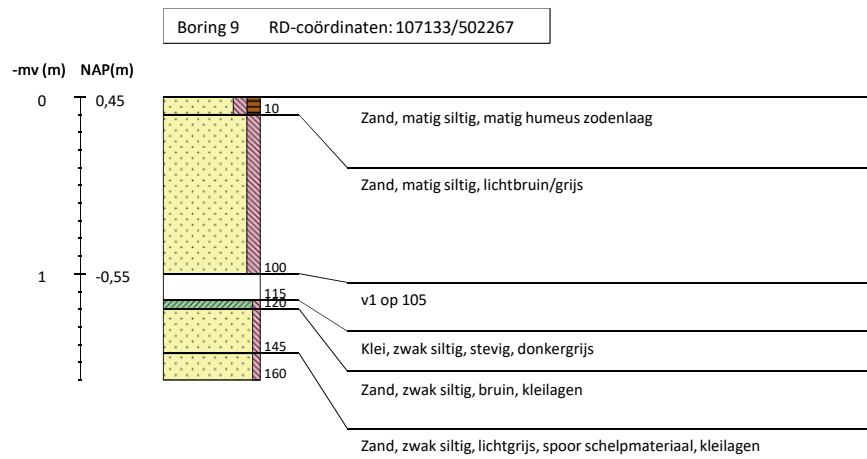
Bijlage 3: Boorstaten

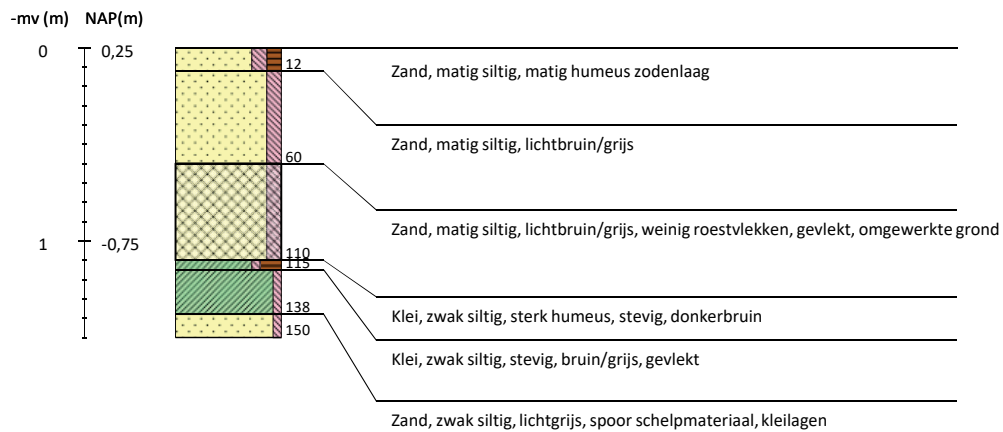

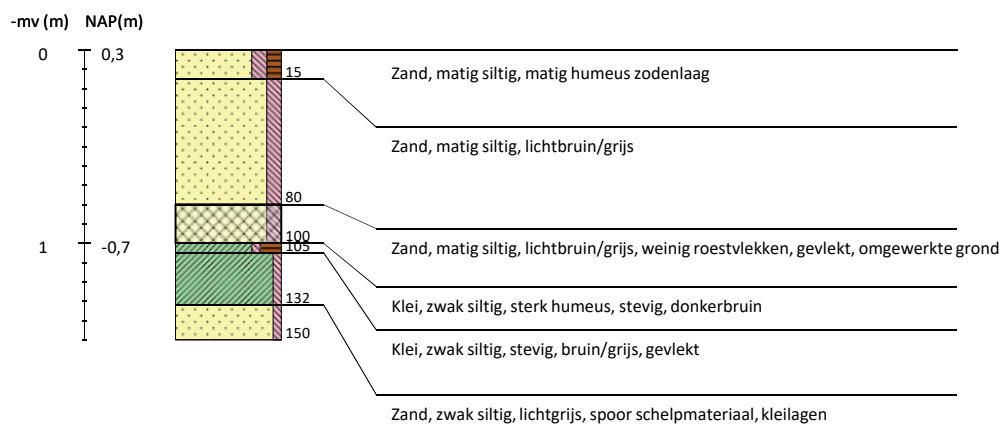

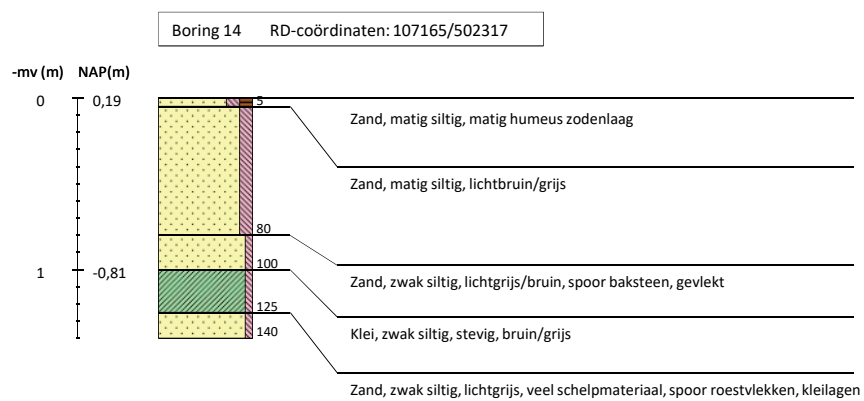
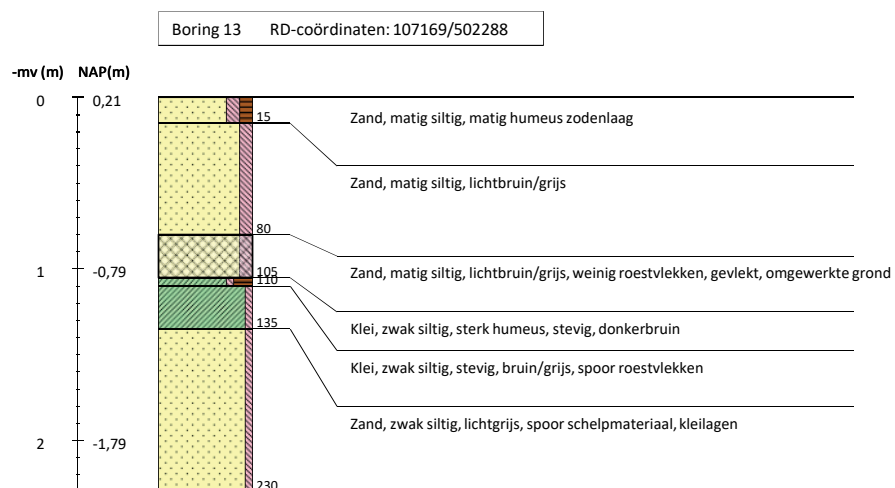

Boring 11 RD-coördinaten: 107151/502260

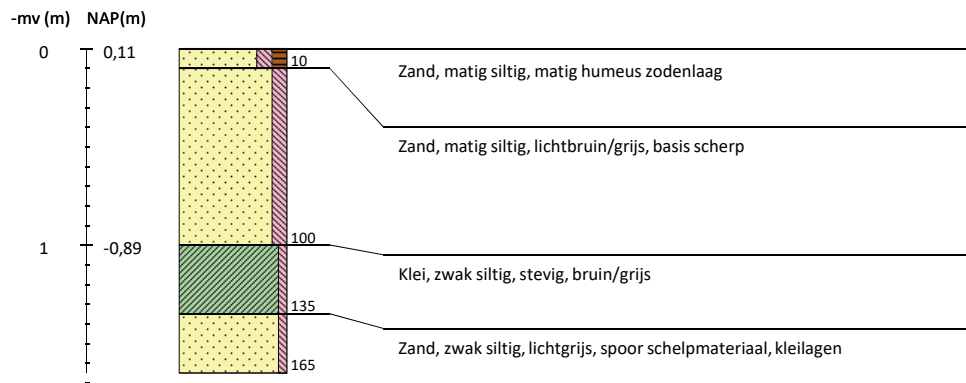

Boring 12 RD-coördinaten: 107128/502301

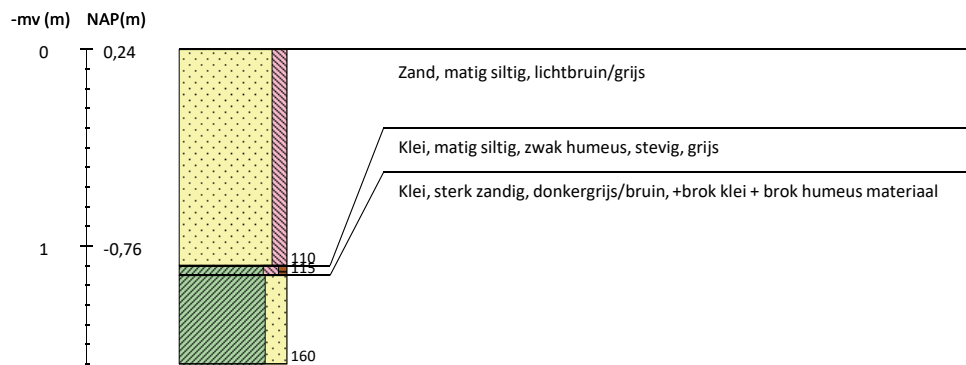

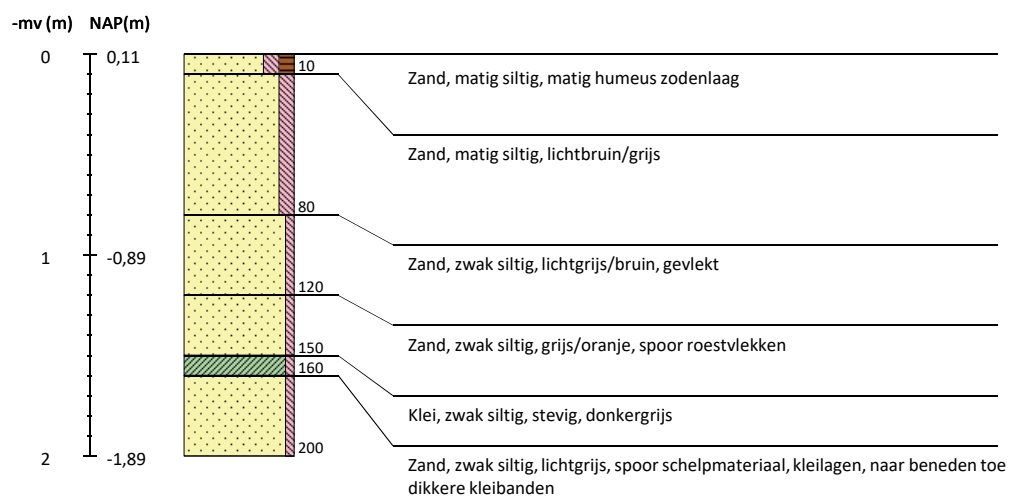
Boring 15 RD-coördinaten: 107194/502290

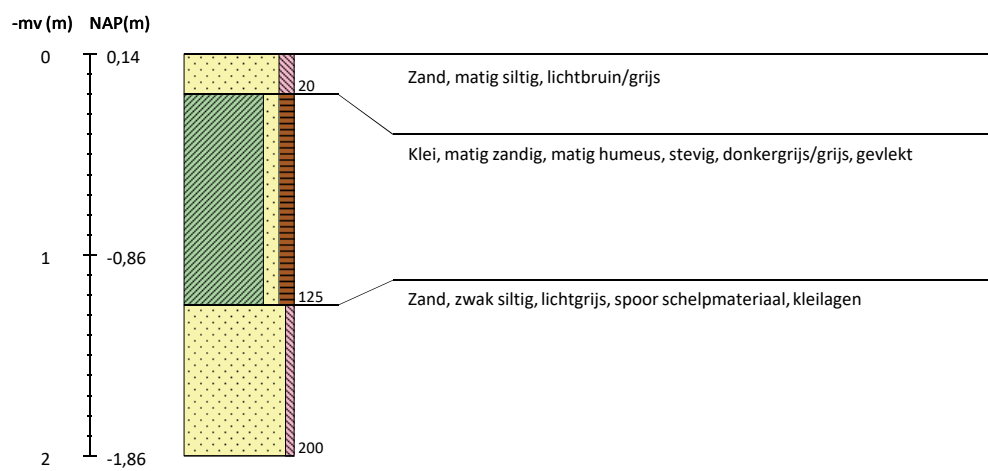
Boring 16 RD-coördinaten: 107188/502313

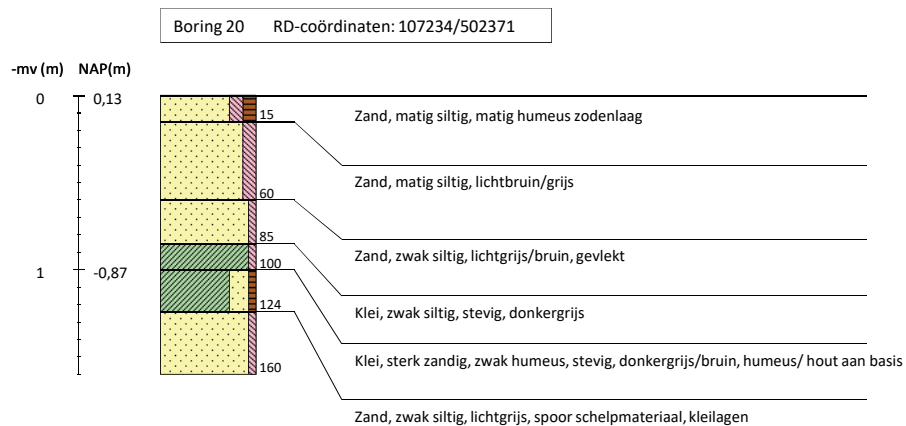
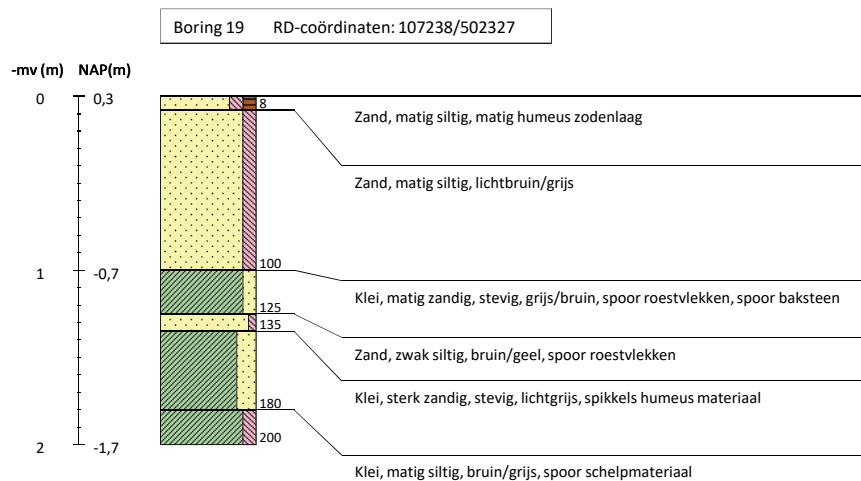

Boring 17 RD-coördinaten: 107213/502320

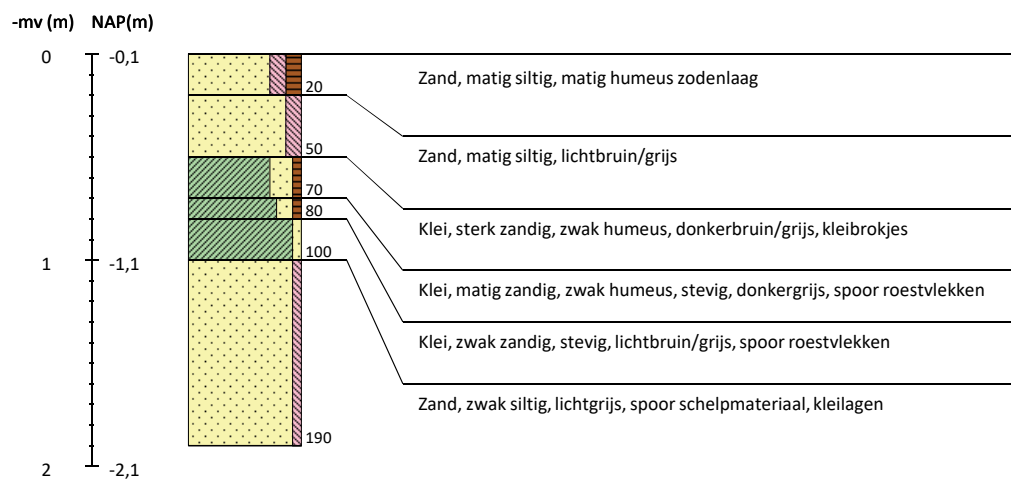

Boring 18 RD-coördinaten: 107222/502337

Boring 21 RD-coördinaten: 107256/502373

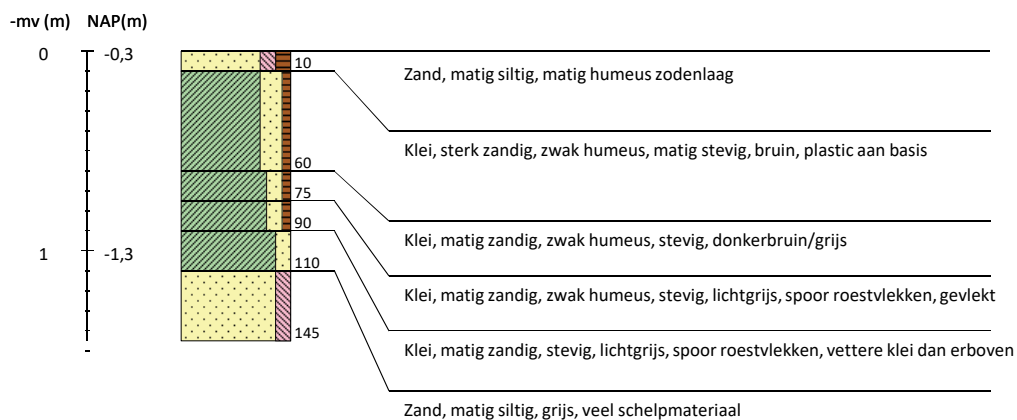
Boring 22 RD-coördinaten: 107259/502388

Boring 23 RD-coördinaten: 107277/502371

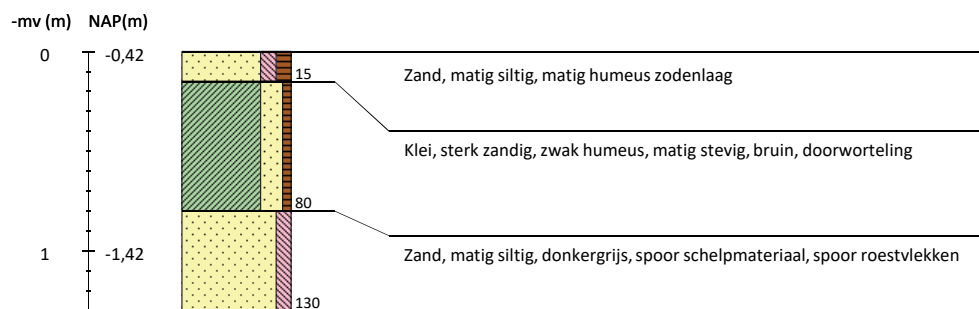
Boring 24 RD-coördinaten: 107287/502390

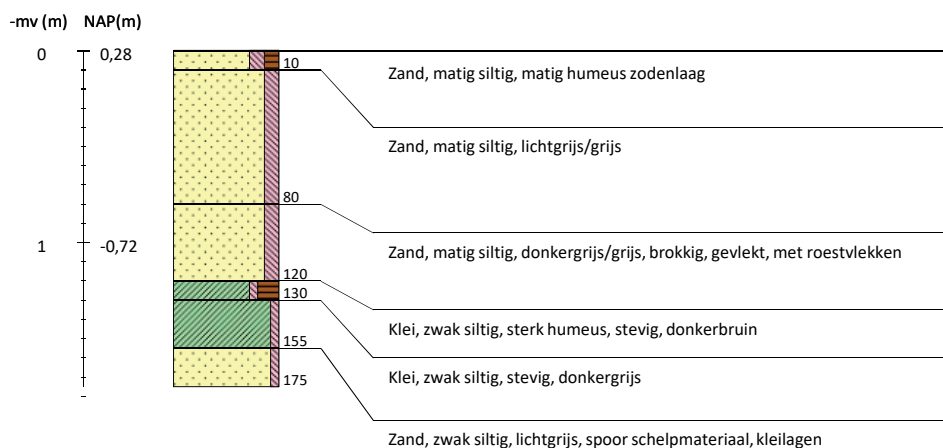
Boring 25 RD-coördinaten: 107305/502391

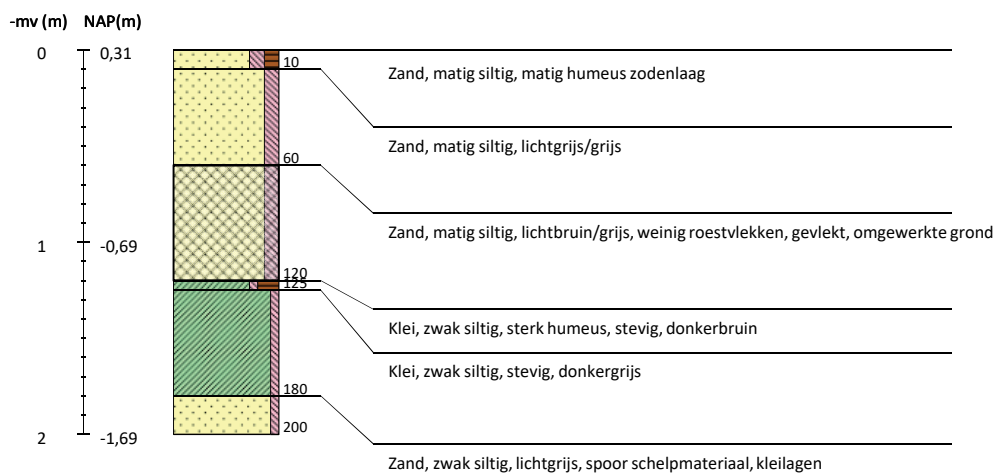
Boring 26 RD-coördinaten: 107322/502415

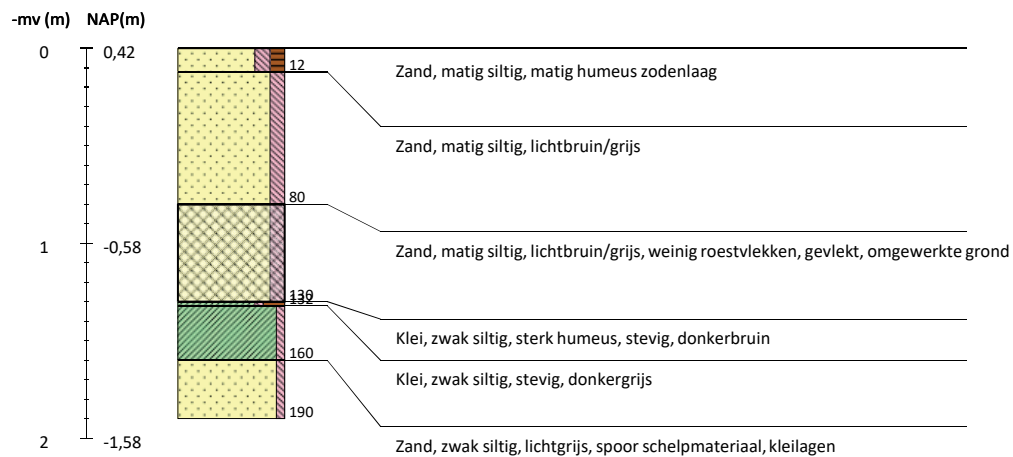
Boring 27 RD-coördinaten: 107103/502207

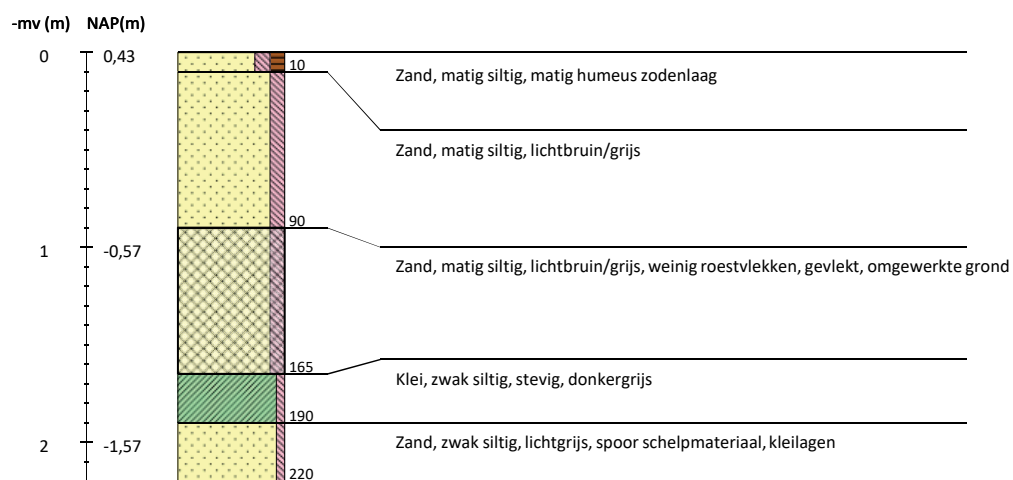
Boring 28 RD-coördinaten: 107142/502234

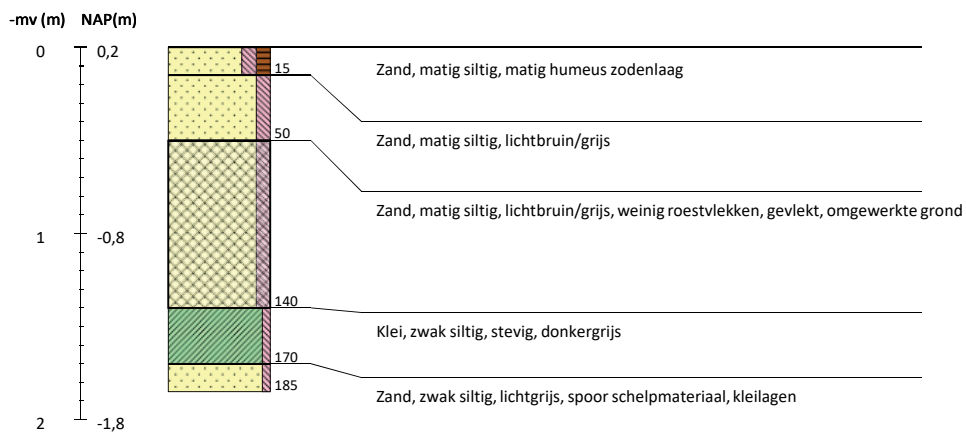
Boring 29 RD-coördinaten: 107168/502256

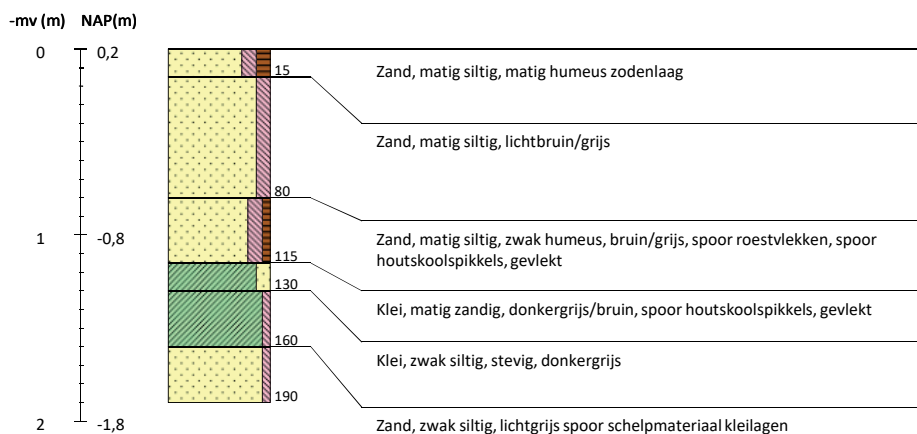
Boring 30 RD-coördinaten: 107193/502275

Boring 31 RD-coördinaten: 107249/502320

Boring 32 RD-coördinaten: 107249/502320

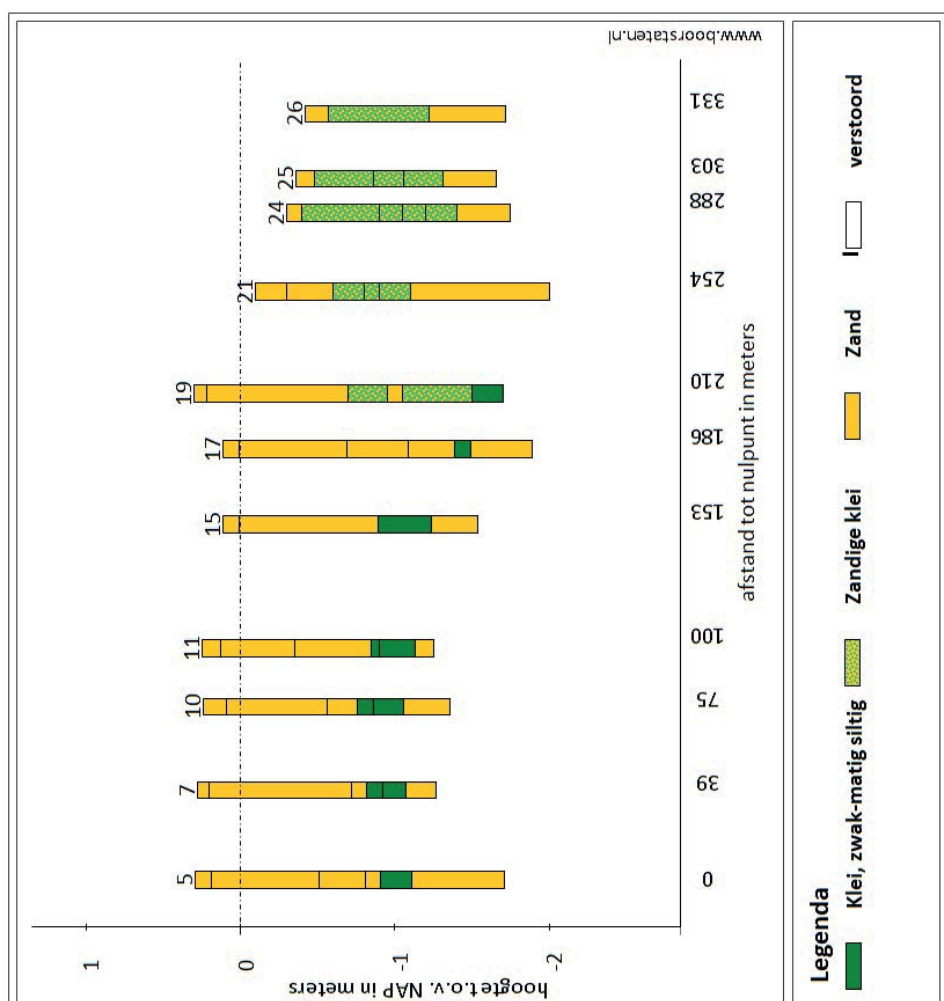

Legenda (conform NEN 5104, boorbeschrijvingsnorm van NITG-TNO en ASB)

Zand 	Veen 	Diversen Zandmediaan uiterst fijn < 105 µm zeer fijn 105 - < 150 µm matig fijn 150 - < 210 µm matig grof 210 - < 300 µm zeer grof 300 - < 420 µm uiterst grof 420 - < 2000 µm
Klei 	Grind 	Zandsortering goed gesorteerd D ₅₀ /D ₁₀ < 1,8 matig gesorteerd D ₅₀ /D ₁₀ 1,8 < 3 slecht gesorteerd D ₅₀ /D ₁₀ > 3 Kalkgehalte kalkloos geen opbruising kalkarm minder dan 0,5% CaCO ₃ kalkrijk circa 0,5 - 1 à 2 % CaCO ₃ zichtbare opbruising, 1 à 2% CaCO ₃
Leem 	Overige toevoegingen 	Begrenzing onderliggende laag scherp overgangsgebied < 0,3 cm onscherp overgangsgebied 0,3 - < 3 cm diffuus overgangsgebied 3 cm - < 10 cm Inclusies/archeologische indicatoren weinig < 1% matig 1-10% veel > 10%

© Boorstaten.nl - www.boorstaten.nl

Bijlage 4: Raaiprofiel

Bijlage 5: Foto's

Linksboven: Boring 3 van 1,15m tot 2,0 meter -mv. Bovenin is een humeuze kleilaag duidelijk herkenbaar.

Rechtsboven: Boring 12 van 1,10 tot 1,50 -mv.

Links: Boring 28 van 1,25 tot 1,85 meter -mv.

